

10 ÅRS KAMP: «Lille speil...kven er vakrast?» Madelina Malic (14) sitt først litt alvorlege andlet smelta i eit sjamerande smil då det var hennar tur å sjå i spegelen. Mora greidde ikkje halda tårene tilbake. Så var det ikkje umogeleg. Så hadde ikkje 10 års kamp vore fånyttet. Så var der nokon som kunne hjelpe likevel.

Hjelp Moldova får UD-støtte til treårig prosjekt

Det norske Utanriksdepartementet (UD) har gjeve tilsegn om økonomisk støtte til eit treårig prosjekt som sikrar vidareføring og vidareutvikling av Hjelp Moldova sitt «Prosjekt Synshjelp».

Hjelpeorganisasjonen med både gjevarar og tillitsvalde frå Nordhordland, kan dermed jobba med å gjennomføra opplæring og kompetansehevande tiltak i alle 32 regionar i Moldova, og tilføra naudsynt utstyr for diagnostisering og behandling av synshemma.

Arbeidet vil skje i nært samarbeid med det medisinske universitetet i hovudstaden Chișinău, og universitetssjukehusa.

– Dette er ein stor dag for oss og for alle synshemma i Moldova. Støtta og samarbei-

det med UD gjer oss i stand til å verkeleggjera målsetjinga vår: Å tilføra alle som arbeider med synshemma den kunnskapen og kompetanse dei treng for å hjelpe svaksynte og blinde, slik at desse får tilgang til utdanning og arbeid og hove til å ta del i vanlege, sosiale aktivitetar, seier Hans Bjørn Bakketeig, leiar for Hjelp Moldova.

Til utstyr

Støtta frå UD er på nær ein million kroner kvart år i tre år. Bakketeig understrekar likevel at den frivillige innsatsen for å skaffa midlar må halda fram, minst like hardt som til no.

– Pengane frå UD skal nyttast til kompetansehevning og utstyr. Det kjem i si tid til å auka tronget for synshjelpemiddel, og vil stilla endå større krav til drifta av Synssenteret. Betydinga av kvar einaste innsamla krone vil derfor vera viktigare enn nokon sinne.

– Hjelp til sjølvhjelp

Stoda for synshemma i Moldova er framleis svært lite tilfredsstilende, og kunnskapen om kor-

leis dei kan integrerast i vanleg samfunnsliv er liten, sjølv blant augelegar. Det offisielle Moldova har ingen tilbod til synshemma utanom det Hjelp Moldova har bygt opp gjennom dei siste 10 åra.

I 2009 opna Hjelp Moldova «Det nasjonale kompetansesenteret for Synshemma» i hovudstaden Chișinău, og tilsette augespesialist Tatiana Ghidirimshi som leiar. Senteret yter hjelp til legar og pasientar over heile landet. I mars 2013 tok Tatiana doktorgraden på tema «Integrering og rehabilitering av synshemma» som den første i Moldova.

Per dato har Hans Bjørn Bakketeig og Tatiana Ghidirimshi halde kurs i 19 av landets 32 regionar. Deltakarar har vore alle offentleg tilsette augelegar ved poliklinikkar og sjukehus. I 10 av regionane har sjukehus og poliklinikkar fått tilført naudsynt utstyr for diagnostisering og behandling av synshemma.

Nye område

Vidare har vi starta arbeidet med kompetansehevning i ni nye

regionar i Nord-Moldova. Dette ønskjer vi no å fullføra, samt tilføra naudsynt utstyr. Vi ønskjer å gå inn i samtlige regionar og arbeida vidare med systematisk kompetanseheving, vidareutdanning og lagbygging, samt tilføra naudsynt utstyr. Alle desse kursa går også inn som ein del av den statlege, obligatoriske etterutdanninga som vert kravd for at legane får behalda autorisasjonen.

Hjelp Moldova er også i gang med eit samarbeid som involverer Det medisinske universitetet i Moldova (State Medical and Pharmaceutical University).

Universitetet ønskjer å nyutta Synssenteret som del av augelegestudiet med tanke på metodikk for synsrehabilitering. Dette manglar i dagens utdanning. Leiinga ved universitetet seier at dei ser på dette som ein del av å tilpassa undervisinga til internasjonal standard. På denne måten er vi med på å leggja til rette for at studentar frå Moldova kan hospitiera og/eller ta si utdanning ved andre universitet i Europa. Våre moldovske samarbeidspartnarar skal ha det ko-

ordinerande ansvar, og ansvar for å motivera sine samarbeids-partnarar og kollegaer til å delta. Dei skal syta for praktisk tilrettelegging for kurs og seminar, og inkludera kompetansehevinga som ein del av augelegestudiet og den obligatoriske etterutdanninga av legar.

Kjøpa lokalt

Når prosjektet er fullført etter tre år, skal alle regionane ha nytt og funksjonelt utstyr for utredning og behandling av synshemma. Mest mogeleg av utstyret skal kjøpast i Moldova for å stimulera lokalt næringsliv.

Hans Bjørn Bakketeig er fagansvarlig for prosjektet sammen med Dr. Tatiana Gidirimshi. Dei to har utreda meir enn 7.000 svaksynte i Moldova; Over 80 prosent av desse er born. Dei fleste har fått eit tilnærma normalt liv ved hjelp av synshjelpemiddel.

Sjå elles www.hjelp-moldova.no.

**Innsendt av Kåre Ness
for Hjelp Moldova**

EI VEKE I ÅRET: Augekirurg Jan Askvik (til venstre) frå Bergen Øyelegesenter brukar kvart år ei veke av si fridtid til å undervisa sine moldovske kollegaer i teori og praksis. Her med ei gruppe legar på kurs ved Municipal Universitetssjukehus i Chisinau. I kvit frakk nærmest Jan sit ein av våre viktige samarbeidspartner, professor Valeriu Cusnir, som er den fremste på sitt område i Moldova. Til høgre i bildet står Tatiana Ghidirimshi, her i rolla som tolk.

GLEDE: Emir Sucertu (4) legg snøgt skepsisen til framandfolk vekk. Med nye briller og trygt på mamma Alla sitt fang, svarar han, utan å nøla, på alt mamma spør om frå den fargerike bildeboka. Over skuldra følgjer storesøster Erica spent med. Ho er kry av veslebroren, og gleder seg saman med alle.

HEIDER: Hans Bjørn Bakkeiteig fekk i 2012 utmerkinga «International Optometrist of the World» frå Det internasjonale optikar forbundet, for sin innsats i Moldova.

Hjelper synshemma i Republikken

Hjelp Moldova har oppnådd svært gode resultat når det gjeld arbeidet for synshemma i den tidlegare Sovjet-republikken.

I 2009 oppretta vi eit nasjonalt kompetansesenter for synshemma i hovudstaden Chisinau. Det var resultatet av fem års målretta arbeid. Her frå jobbar vi desentralisert over heile landet. Senteret kan samanliknast med NAV Hjelphemiddelsentralen slik vi kjenner det frå Norge.

Optikar ved Hjelphemiddelsenentralen i Hordaland, Hans Bjørn Bakkeiteig, er fagleg ansvarleg for arbeidet i Moldova saman med augespesialist Tatiana Ghidirimshi. Tatiana er tilsett og lønna av oss som leiar for senteret. Ho

er no ein av dei fremste eksperiane på sitt felt i Moldova. I desse dagar er ho i ferd med, som den første i landa omfatta av gamle Sovjetunionen, å ta doktorgrad med tema synshemma og integrering/rehabilitering av synshemma. I tillegg lönar vi nok ein lege i halv stilling, ein sjukepleiar i heil stilling, og ein økonomimedarbeidar i delstilling. På sikt ønskjer vi å starta eit rehabiliteringscenter for synshemma liknande Hurdalssenteret for blinde og svaksynte.

Mål/Vision for Synssenteret:

- Å integrere alle synshemmede slik at dei får muligheter til å delta i sosialt liv; skule, arbeid, heim og fritid.

- Alle menneske er ein ressurs for samfunnet.

Arbeidsoppgåver:

- Gjera utgreiingar/diagnostiseringar.
- Undervising av augelegar og

pedagogar i samarbeid med universitet og sjukehus.

- Tildela hjelphemiddel (utan kostnad for pasienten).
- Opplæring i bruk av hjelphemiddel.
- Vera rådgjevande for legar, pasientar, pårørande og andre.
- Driva systematisk informasjonsarbeid mot skular, utdanningsinstitusjonar, arbeidsgjevarar og andre.

Undervist

Hans Bjørn Bakkeiteig og Tatiana Ghidirimshi har i løpet av dei 10 siste åra undervist og bygd nettverk mellom legar/helsepersonell/pedagogisk personell over heile landet. Dette er gjort systematisk ved å invitera til, og gjennomføra kurs og seminar regionvis. Det gjenstår eit par område i nord, men vi har planar klare for desse også. Samstundes med at vi bygger kompetanse prøver vi å utstyrja sjukehus og poliklinikkar med

naudsynt utstyr for diagnostisering og medisinsk behandling.

Det offisielle Moldova har ingen tilbod til synshemma utanom det vi har bygt opp. Det moldovske utdanningssystemet byggjer på den gamle sovjetiske tradisjon som skil seg sterkt frå norsk (vestleg) tradisjon.

Mangelen på kunnskap om muligheter og ressursar som ligg i enkeltmenneske med nedsett funksjonsevne er så godt som fråverande. Slik vert synshemma ei diskriminert gruppe, sett på som «invalid» og mindreverdige, og stengt ute frå skule, arbeid og sosial interaksjon. Vi opplever igjen og igjen at synshemma born ikkje får skuletilbod fordi ingen har kunnskap om korleis dei kan integrerast. Denne haldninga er vanleg hos legar og pedagogar.

Foreldre får beskjed om at borna deira ikkje har muligheter. Dermed vert foreldra pådytta same oppfatning.

Gratis hjelp

Vi tilbyr gratis (ingen er ekskludert) hjelp, og kan med enkle hjelphemiddel som spesialbriller, filterbriller, luper, lese-TV, etc, i løpet av kort tid endra livssituasjonen til den synshemma dramatisk. Ved å gje synshemma enkle hjelphemiddel, bidreg vi gjennom vårt arbeid til å integrera og inkludera menneske som elles er sett utanfor.

Vi har utstyrt poliklinikkar og sjukehus med utstyr og instrument. Vi har diagnostisert og gitt synshjelphemiddel til nær 7.000 einskildpersonar. Vi har introdusert moderne augekirurgi (Jan Askvik ved Bergen Øyelegesenter) i Moldova og utstyrt ni sjukehus med moderne utstyr for operasjon av går stær.

Utan vår hjelp er det fleire av desse institusjonane som ikkje kunne drive synshjelp/undervising/operasjoner på høgt nivå. Det vi har bygt opp, er altså av stor betydning for svært mange.

SPESIALBRILLER: Ung mann med nye spesialbriller som sikrar han arbeid og inntekt.

LESE-TV: 10 år gammal gut les og skriv ved hjelp av lese-TV.

FÅR BRILLER: Tatiana og Hans Bjørn har utreda over 7000 pasientar i løpet av dei 10 siste åra. Her er Tatiana med ei åtte år gammal jente med nye briller som gjer at ho kan gå på vanleg skule.

KAN IKKE HJELPA ALLE: Petru Genov er 14 år gammal. Han er knytt opp til eit rehabiliteringssenter, men får heimeundervisning. Skulen der han bur og helst ville gått, tek ikkje mot han. Prognosane hans er därlege på sikt. Han kjem til å verta blind. Mora spør om han kan opererast. Tatiana og Hans Bjørn ringjer Jan Askvik, kirurg og augespesialist som er med oss frå Bergen, og spør om han kan vurdera han. Jan tek mot han same dag, men resultatet er nedslåande. Auga har så mange komplikasjonar at det ikkje let seg ope- rera. Så lenge det går, må han hjelpa seg med sterke briller og lese-TV.

FRÅ OPNINGA: Den moldovske vise-sosialministeren opna Synsenteret i 2009, og hendinga kom som innslag på moldovsk dagsrevy. Leiar for senteret, dr. Tatiana Ghidirimshi til venstre, vise-ministeren i midten, og Hans Bjørn Bakketeig til høgre.

blikken Moldova

Men byggverket står på ein svært skjør grunn. Lite skal til for å velta det heile. Det står på midlar til å sikra drifta – på kort sikt og på lang sikt.

Nettverk

I Moldova har vi systematisk byggt opp eit godt og solid nettverk over heile landet. Vi har kontaktar på ministernivå i Helsedepartementet og Departementet for familie, arbeid og sosiale saker. Dei skryt av oss og arbeidet vårt lover oss støtte, men har ingen midlar å setja inn – så langt. I september hadde vi møte med FN sin representant i Moldova (Daniela Holban/UNDP) og fekk ros for arbeidet. Vi jobbar tett med poliklinikkar og sjukehus over heile landet, sentrale sjukehus og universitetssjukehuset i hovudstaden Chisinau. Det medisinske universitetet i Chisinau er no i samtale med oss om opplæring/utdanning av augespesialistar

ved vårt synssenter. Bakgrunnen for det er at styresmaktene i Moldova held på å tilpassa høgare utdanning i republikken til internasjonal standard.

Viktig støtte

I starten fekk vi midlar av Utanriksdepartementet til arbeidet. For ca 5 år sidan endra UD kriteria for bistand til tidlegare Sovjet-republikkar, og vi fall utanfor. Vi måtte derfor ut og tigga pengar for å driva arbeidet vidare. Dei siste åra er det midlar frå Grieg Foundation som har halde oss i live. Siste året har Os vidaregåande skule og Os Gymnas komme inn som verdifulle støttespelarar gjennom Solidaritetsaksjon/Operasjon Dagsverk. At organisasjonen no får støtte frå norsk UD i tre år til eit kompetansehevingsprosjekt, er ei skikkeleg gladmelding.

Bakketeig heidra

Alle i Hjelpt Moldova (www.hjelptmoldova.no)

hjelpt-moldova.no) arbeider gratis og nyttar ferie/fritid når vi jobbar for/i Moldova.

Hans Bjørn Bakketeig vart i 2012 utpeika av World Council of Optometry til «World Optometrist of the Year 2012» for sitt arbeid for synshemma i Moldova. Sommaren 2012 vart han heidra av Os Rotaryklubb med Paul Harris Fellow-prisen for samfunnsgagnleg arbeid i Moldova. Førre leiar i Hjelpt Moldova, Arne Kåstad, har fått Kongens Fortenestemedalje for innsatsen i Moldova.

Innsendt av Kåre Ness
for Hjelpt Moldova

Ring oss i dag
55 18 12 00

Arbeidsrett | Arverett og dødsbo
Barne- og familierrrett | Erstatningsrett
Fast eiendom | Kjøpsrett | Strafferett
Alminnelig praksis | Eiendomsmegling

HØGSETH
ADVOKATFIRMA MNA

Åsane: Litleåsveien 41, 5132 Nyborg.
Knarvik Senter: Inngang 6, Kvernhushaugane 10, Isdalstø.
www.hogseth.net | advokat@hogseth.net